

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ELSŐ OSZTÁLYOS DIÁKOK INDUKTÍV GONDOLKODÁSÁNAK FEJLESZTÉSE

Molnár Gyöngyvér

*SZTE Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport,
Oktatáselméleti Kutatócsoport*

Az értékesnek számító tudás változása, az alkalmazható tudás előtérbe kerülése (Csapó, 2002; Molnár, 2006) következtében megjelent az igény olyan készségek, képességek iskolai fejlesztésére, amelyek lehetővé teszik a már meglévő ismeretekből új ismeretek kialakításának képességét, az ismeretek alkalmazhatóságának elősegítését. E képességek között kiemelkedően fontos szerepet játszik az inductív gondolkodás fejlettsége (Csapó, 2003).

Az előadásban egy kisiskolásoknak kidolgozott játékos, inductív gondolkodást fejlesztő program módszereiről, működéséről, hatékonyságáról és egy konkrét fejlesztés eredményeiről számolunk be. A 6-8 évesek számára kidolgozott tantárgyfüggetlen fejlesztő programmal nyolc héten keresztül öt osztály – többségében hátrányos helyzetű (alacsony iskolai végzettségű szülők gyerekei) – diákjait fejlesztettük (n=90). A kontrollcsoportot 110 azonos gazdasági-szociális és képességszintű első osztályos diák alkotta. A fejlesztés hatékonyságát elő- és utómérés alkalmazásával egy 33 nonverbális itemet tartalmazó inductív gondolkodás feladatlapon nyújtott teljesítménnyel mértük (Cronbach- $\alpha=0,87$).

Az eredmények alátámasztották a korábbi pilot fejlesztések eredményeit (Molnár, 2007), miszerint ebben az életkorban hatékonyan fejleszthető a diákok inductív gondolkodása. A fejlesztő program hatásmérete $d=1,12$. A kísérleti csoport utóteszten mutatott teljesítménye szignifikánsan magasabb, mint az azonos képességszintről induló kontrollcsoporté. A kontrollcsoport diákjai inductív gondolkodásának átlagos fejlettsége nem különbözött szignifikánsan egymástól a mérés két időpontjában. A kísérleti csoport fejlesztése mind a hat fejlesztett képességterületen (általánosítás, megkülönböztetés, kapcsolatok felismerése, kapcsolatok megkülönböztetése, többszemponú osztályozás, illetve rendszeralkotás) szignifikáns fejlődést eredményezett. A korábbi pilot felmérés eredményével összehangban ebben az esetben is a diákok rendszeralkotó képességében történt a legjelentősebb fejlődés (34%), illetve a legalacsonyabb, de még mindig szignifikáns fejlődést a többszemponú osztályozás (12%) területén értük el. A fejlesztés hatékonysága a korábbi pilot fejlesztés tükrében nem különbözött szignifikánsan sem a fent említett két területen, sem a kapcsolatok felismerése (28%) területén. A pilot fejlesztéshez képest közel kétszeres (30%) fejlődésbeli hatást értünk el a kapcsolatok megkülönböztetése terén, az általánosítás (16%) és a megkülönböztetés (15%) terén azonban szignifikánsan alacsonyabb fejlesztő hatás mutatkozott a korábbi tapasztalathoz képest.

A fejlesztő kísérlet eredményei összességében megmutatták, hogy 6-7 éves korban jelentős mértékben fejleszthető a diákok inductív gondolkodása, az ismeretek alkalmazásának és az új tudás megszerzésének egy alapvető eszköze.